

GOJENJE SADNEGA DREVJA IN OBNOVA SADOVNJAKOV

V dvorani združnega doma Zadvor so imeli 18. januarja ustanovni zbor **Sadjarško-vrtnarskega društva**.

Ustanovili so ga z namenom, da bi spodbudili vrtnarsko dejavnost na vzhodnem območju Ljubljane in s pomočjo izobraževalnih akcij dosegli kar največji napredek na tem po-

● Izvolili so 11 članski upravni odbor društva, ki ga sestavljajo člani iz vseh območij občine. Predsednik društva je Avgust Matos, podpredsednik pa Srečko Hribar.

dročju. Sicer pa ima vzhodni del Ljubljane že dolgoletno tradicijo pri oskrbi Ljubljane z jagodami, češnjami in sezonsko zelenjavo (še posebej znana sta ljubljanska ledenka in kaveljsko zelje, ki izvira iz teh krajev).

Društvo bo povezovalo kmete in vrtničarje, ki si želijo izpopolniti svoje izkušnje in znanje s pomočjo strokovnih predavanj, poskusov, ekskurzij in praktičnih prikazov.

Organiziranje lastnega društva jim bo omogočilo tudi delo v manjših skupinah z najboljšimi strokovnjaki, skupinsko uveljavljanje družbenih sredstev, preskrbo s sadikami, semeni in drugim reprodukcijskim materialom pod ugodnejšimi pogoji, nikakor pa ob vsem tem ne bi smeli zanemariti še zamisli o organizirani prodaji.

Na občnem zboru, ki je sledil predavanju uglednega sadjarja, dipl. inž. **Marka Babnika**, so se dogovorili tudi za program v letu 1993. Le-tega so sprejeli na podlagi predlogov kmetijsko svetovalne službe, ki je ustanovitev društva tudi najbolj spodbujala.

Kmetijski svetovalci bodo s Sadjarško-vrtnarskim društvom tudi v prihodnje najtesneje sodelovali in mu pomagali pri organizaciji in vsebinskih vprašanjih.

Kajti, kot meni splošna kmetijska svetovalka **Mateja Strgulec**, ki nam je posredovala omenjene podatke, delo z organizirano skupino oziroma društvom obrodi veliko več zlahkih sadov, kot če skupina ni organizirana.

MILAN SKLEDAR

VABILO NA PREDAVANJA

Vabimo vas, da se udeležite zanimivih predavanj s sadjarjo in vrtnarstvom vsebinsko, ki bodo v dvorani Združnega doma Zadvor:

25. 1. ob 18. uri: Gojenje jagod (predava dipl. ing. F. Kotar)

1. 2. ob 18. uri: Rez sadnega drevja (predava dipl. ing. M. Babnik)

10. 2. ob 18. uri: Kemična zaščita sadnega drevja in vrtnin (predava dipl. ing. J. Mamilovič)

15. 2. ob 18. uri: Poročanje z ekskurzij po Kanadi in Nizozemski o pridelovanju krompirja in gojenju vrtnin v rastlinjakih (predava: dipl. ing. P. Dolničar in dipl. ing. M. Strgulec)

Naslednja predavanja in prikazi bodo pravočasno objavljena.

● Najemnina za vrtičke, njive...

Izvršni svet občine Lj. Moste-Polje je sklenil, da bodo še nekaj mesecev veljale lanske cene za najem vrtičkov, njiv, travnikov in pašnikov. Za najem kvadratnega metra vrtička je treba odšteti 30 tolarjev, njive pet, travnika štiri in za najem pašnika tri tolarje. Izvršni svet se je tudi odločil, da ne bo oddajal tistih zemljišč, ki so v denacionalizacijskem postopku.

ton Mahkovec, ki je imel kot policijski ravnatelj v Trstu velike zasluge, da je Trst hitro postajal slovenski. (Zakaj se ne spomnimo imen teh mož pri poimenovanju naših ulic in trgov?)

Cerkev sv. Marjete je bila zgrajena leta 1757, leta 1874 pa so jo povečali in približali okusu baroka. Takšna je še danes. Leta 1861 je postala župnišče, pozneje pa so zaradi upadanja števila prebivalstva in pomanjkanja župnikov župnikovanje zaupali župniku Mirku Pichlerju v Sostrem, duhovno in pastirsko pa oskrbujejo župnijo Prežganje patri Koblejevega doma z Zaloške ceste.

Notranjost cerkve je zastarana, saj jo župljani s svojimi dohodki niso mogli obnavljati, država, kot vemo, pa

več kot 45 let ni marala za tovrstne objekte. Tako je bila prepuščena sama sebi in darežljivosti župljanov, ki pa jih je bilo po vrtni čedalje manj. Lani so za birmo prenovili fasado zvonika in z bakrom prekrili zvonik, tako da je zdaj na pogled dokaj lepa. Glavni oltar je posvečen sv. Marjeti, desni sv. Lovrencu in levi Materi Božji. Vsi trije imajo veliko res lepih lesenih kipov, ki predstavljajo cerkvene vojščake in druge zaščitnike cerkve. Lepe so tudi slike križevega pota, toda avtorja ni moč ugotoviti. Na koro so orgle, ki pa že več let neme zrejo na dogajanje v cerkvi, ker so že dotrajane, pa tudi organista, ki bi igral nanje, ne najdejo. Notranjost cerkve je prav gotovo zanimiva, saj

nam kaže arhitekturo izpred več kot sto let; potem se je v njej čas ustavil vse do današnjih dni. Zanimiv je tlak v cerkvi, ki je iz rdečega kamna, ki so ga lomili in obdelovali v bližnjem kamnolomu ob cesti v Litijo in ki ga opisuje že Valvazor v svoji knjigi Slava Vojvodine Kranjske. Ta kamnolom je danes popolnoma pozabljen, le tu in tam ga kdo izkoplje in pobere za okrasni kamen v vrtu.

Ljudje tu kmetujejo in hodijo na delo v Zalog. Večve, nekateri tudi v Ljubljano. Obratov, ki bi zaposlovali ljudi tu ni. Včasih so veliko sejali ajdo, gojili sadje in čezmerno kuhali žganje. Komunikacij ni bilo in še danes imajo le makadamsko cesto. Hvala Bogu, pravijo ljudje, da je vsaj glavna, ki pelje v Litijo in Besnico asfaltirana. Gostilne ni, pošte ni, imajo pa dobro založeno trgovino, ki nudi skoraj vse za vsakdanjo rabo in potrebe vikendašev, ki jih je tu vse več. Nad vse so zadovoljni s trgovko Boženo Kranjec. Pred vojno in nekaj let še po vojni so tu gojili tudi lan za grobo domače platno, ki je odevalo marsikatero domačino, ki sicer ni imel za drugo blago. Še danes pa marsikateri domačin zaviha rokave in naredi izdelek iz slame, trave ali pa iz leske in viter ter si popestri dan z lepim izdelkom, ki pride izpod njegovih rok kot košara, pehar, cekar ali cajna.

Z vrha Prežganja je od cerkve sv. Marjete tako poleti kot pozimi čudovit razgled na Kamniške Alpe in Dolensko gričevje. Ne zamudite tega pogleda in obiska tukajšnjih ljudi, saj radi vidijo, da poklepetate z njimi tako o preteklih kot o sedanjih časih.

EDVARD SVETEK

Stiskalnica za sadje, kakršne redko kje še uporabljajo za prešanje sladkega mošta (Fotografija: Edo Svetek)

● Kulturni in zgodovinski spomenik v Velikem Trebeljevem

Že v letu 1987 je bila izdana odločba o začasni razglasitvi podružnične cerkve Povišanja sv. Križa v Velikem Trebeljevem za kulturni in zgodovinski spomenik. Konec leta 1991 pa so vsi trije zbori občinske skupščine sprejeli odlok o razglasitvi te cerkve za kulturni in zgodovinski spomenik. To so storili zaradi izjemnih kulturnih, zgodovinskih, znanstvenih, estetskih in krajinskih vrednot. Cerkev je bila grajena v več fazah in je nastala iz kapele. Posebno je poudarjen prizidan zvonik trdnjavskega videza. Kraj Veliko Trebeljevo se omenja že v 12. stoletju v stiških listinah kot pridobljeno posestvo. Cerkev so začeli lani obnavljati, da bo zaustavljeno propadanje, kot velevali sprejeti odlok.

Fotografija in besedilo SLAVKO GERLICA

PREŽGANJE...

Prežganje ležijo na skrajnem vzhodnem robu naše občine, na gričevju med Jančami in cesto, ki pelje v Litijo. Njegov najvišji vrh je visok 657 metrov, na njem pa stoji cerkev, posvečena sv. Marjeti.

Vas je v dokumentih omenjena že dokaj zgodaj in sicer v zvezi s stiškim samostanom, ki je imel tu posestva in podložnike. Ime vasi naj bi izhajalo iz besede žgati, označevalo naj bi torej kraj, v katerem se veliko žge ali kuha. Res se je tu vse do pred kratkim veliko žgalo in kuhalo, saj so ti kraji imeli veliko sadja, ki so ga na jesen in zimo prekuhali v žganje. O velikih nasadih sadja na Prežganju in v okoliških vaseh govori v svojih spominih znani slovenski kulturno-politični delavec druge polovice prejšnjega stoletja dr. Henrik Tuma, ko pripoveduje, kako so otroci s Police (tam je bila doma njegova mati) v te vasi hodili rabutat sadje. Naj bo izvor imena vasi tak ali drugačen, sadja danes še zdaleč ni več toliko kot nekdaj; izpodrinile so ga druge, bolj donosne kulture, med drugim tudi jagode, ki so se tu začele pojavljati okoli leta 1970.

Leta 1963 je vas imela 12 hiš, zdaj pa jih ima skupaj z vikendi okoli 60. Lastniki vikendov, posebno starejši, se tod naseljujejo za stalno, pa tudi več mladih družin se je ustalilo tu, tako da tudi število šolskih otrok narašča. Zdaj imajo v dvorazredni šoli 19 otrok (prvi in drugi skupaj) ter

tretji in četrti razred. V višje razrede pa vozijo otroke v osnovno šolo Sostro.

Prežganje sodijo med prvobitne občine (po odvzemu upravnih pravic gosposki). Do tega statusa so prišle po upravni razdelitvi Kranjske leta 1817, takoj po odhodu Napoleonove vojske. Po tej razdelitvi so v občino sodile skoraj vse vasi od Litije pa do Zadvoja in Dobrunj; tedaj je bila to ena največjih občin na Kranjskem. Pozneje so te z različnimi upravnimi delitvami razdelili (med vojnama je bil to okraj Litija), leta 19... pa priključili občini Lj. Moste-Polje; vanjo upravičeno sodi še danes, čeprav se ti kraji močno razlikujejo od primernih naselij, kot so npr. Fužine ali Štepanjsko naselje.

Prežganje nimajo kakšnega večjega zgodovinskega pomena, je pa bilo iz teh krajev več vidnih slovenskih mož, npr. Josip Marn (1832-1893), duhovnik, priznan slovstveni zgodovinar in gimnazijski profesor, ki je izdajal tudi svoj slovstveno-zgodovinski časopis Jezičnik, njegov brat Franc Marn (1846-1905), prav tako gimnazijski profesor (poučeval je v Zagrebu) in pisec številnih črtic ter zapažan o tedanjem življenju. Leta 1802 se je na Vnajarjah rodil duhovnik in misijonar Jurij Godec, ki je v Ameriki misijonaril skupaj s škofom Barago. Iz okolice so še številni priznani duhovniki, strokovnjaki in upravni delavci, med njimi v Reka Gozdu rojeni An-